

ბიზნეს სამყაროს თანამედროვე გამოწვევები და უახლესი ტენდენციები

ირინა ბენია

საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი
UNIGEO ასისტენტი - პროფესორი

რეზიუმე

ბიზნესის განვითარება ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ბიზნეს-გარემოს გამართული ფუნქციონირებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყანაში თავისუფალი კონკურენციის არსებობას. ბიზნეს სამყაროს მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილებია: საკანონმდებლო გარემო, ბიზნესის დანყების შესაძლებლობები და ფინანსების ხელმისაწვდომობა, შრომის ბაზარი, მენარმეობრივი უნარები, ცოდნა/ტექნოლოგიები, ექსპორტის შესაძლებლობები. მსოფლიო ბაზარი ღია ხდება და ვერც ერთი ფირმა თავს დაცულად ვერ გრძნობს.

საკვანძო სიტყვები: საინფორმაციო სისტემები (სს), სს და IT ინტეგრაცია, შრომის ბაზარი, თავისუფალი კონკურენცია, ფინანსების ხელმისაწვდომობა, ანტიმონოპოლიურ რეგულირება, ბიზნესპროცესების ავტომატიზაცია.

MODERN CHALLENGES AND TRENDS OF THE BUSINESS WORLD

Business development is the main factor of countries economic and social growth. Existence of free competitiveness is the main point for the perfect functioning of business-environment. Main parts of business world are: legislative environment, opportunities for business starting and accessibility on finances, labour market, entrepreneurship skill, knowledge/technologies, export capacities. The world market becomes open and non of the firms can feel to be protected.

* * * *

ბიზნეს სამყარო ეს არის სოციალური, ტექნოლოგიური, ეკონომიკური და პოლიტიკური გარემო, რომელიც მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ორგანიზაციაში მიმდინარე პროცესებზე, სტარტეგიასა და გადაწყვეტილებებზე. ყოველივე ეს კი განსაზღვრავს ბიზნესის განვითარების შესაძლებლობებს.

ბიზნეს სამყაროს მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილებია: საკანონმდებლო გარემო, ბიზნესის დანყების შესაძლებლობები და ბიზნესისთვის ფინანსების ხელმისაწვდომობა, შრომის ბაზარი, მენარმეობრივი უნარები, ცოდნა/ტექნოლოგიები, ექსპორტის შესაძლებლობები, სხვადასხვა დაკავშირებული ინსტიტუტების განვითარების დონე და სხვ. ბიზნეს სამყარო ეს არის სოციალური, ტექნოლოგიური, ეკონომიკური და პოლიტიკური გარემო, რომელიც

მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ორგანიზაციაში მიმდინარე პროცესებზე, სტარტეგიასა და გადაწყვეტილებებზე, ყოველივე ეს კი განსაზღვრავს ბიზნესის განვითარების შესაძლებლობებს.

განვითარებად ქვეყნებში პოლიტიკა ბიზნეს გარემოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. ერთის მხრივ, ბიზნესი მოქმედებს პოლიტიკაზე, განსაკუთრებით ეკონომიკურ პოლიტიკაზე, ხოლო მეორეს მხრივ, პოლიტიკა განსაზღვრავს ბიზნესის ქცევის წესებს.

განვითარებულ ქვეყნებში პოლიტიკური პარტიები ისწრაფვიან ხელისუფლებისაკენ ამ ქვეყნების ეკონომიკური პროგრესის მიზნით, რამეთუ ეკონომიკური პროგრესი ქვეყნის პოლიტიკური სტაბილურობის გარანტიაა. ამიტომაც არის, რომ ეკონომიკურად ძლიერი ქვეყნები არ ხდებიან პოლიტიკური კატაკლიზმების მსხვერპლი. აღნიშნული ადასტურებს, თუ რაოდენ დიდ ზეგავლენას ახდებს პოლიტიკა ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებასა და ბიზნესის პროგრესზე და პირიქით.¹

ბიზნესის განვითარება ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ბიზნეს-გარემოს გამართული ფუნქციონირებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყანაში თავისუფალი კონკურენციის არსებობას.

კონკურენციის პოლიტიკის გატარება აუცილებელი პირობაა ცივილიზებული საბაზრო ურთიერთობების ჩამოყალიბებისათვის. კონკურენცია წარმოადგენს დემოკრატიის განვითარების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ობიექტურ საფუძველს. ამდენად, დიდი როლი ენიჭება ანტიმონოპოლიურ რეგულირებას, რომლის მთავარი დანიშნულებაა კონკურენციის დაცვა და სტიმულირება. ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა კი ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების შემადგენელი ნაწილია, რომლის მთავარი დანიშნულებაა ერთის მხრივ, უზრუნველყოს მაღალი ეფექტიანობის მქონე მსხვილმაშტაბიანი ეკონომიკური უპირატესობების გამოყენება და მეორეს მხრივ, კონკურენციის განვითარების მიზნით განახორციელოს ამ ეკონომიკის შესაძლო ნეგატიური შედეგების განეიტრალება.²

1 <http://education.ge/index.php?do=definition/view&id=1022>

2ე. მეყანნიშვილი. ბიზნესის სახელმწიფო რეგულირების თავისებურებები პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში // გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების ტენდენციები. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია-6-7 აპრილი, 2012 წელი, თბ., 2012, გვ. 81

საბაზრო ეკონომიკის ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა არის კონკურენცია. წარმატებული ბიზნესისათვის აუცილებელია სანარმო იყოს მაღალკონკურენტუნარიანი. ამისათვის საჭიროა, რომ მენარმეს ჰქონდეს შესაბამისი უნარ-ჩვევები და შესაძლებლობა, ობიექტურად შეაფასოს საკუთარი ბიზნესის სტატუსი კონკურენტებთან მიმართებაში, ასევე უმნიშვნელოვანესია ინფორმაციული ტექნოლოგიების როლი.

ახალი ტექნოლოგიების განვითარებამ გამოიწვია სამყაროს რევოლუციური ცვლილებები. მანამდე არსებული ხედვები, მიდგომები და ქმედებები თანდათან ქრება და ადგილს უთმობს ახალს. ახალ მიდგომებს და ხედვებს საჭიროებს ყველა სფერო, მრავალი პროფესია და მეცნიერებაც კი.

მსოფლიო ბაზარი ღია ხდება და ვერც ერთი ფირმა თავს დაცულად ვერ გრძნობს. ამ ბაზრის ეფექტური წევრობისთვის კომპანიებს ესაჭიროებათ მძლავრი ინფორმაციული თანხლება და თანამედროვე კავშირების სისტემებში ჩაბმა.

დღესდღეობით, IT (საინფორმაციო ტექნოლოგიები) წარმოადგენს თანამედროვე ბიზნესის ხერხემალს. მის მიერ წარმოებული მონაცემები ქმნიან ისეთი ტიპის ინფორმაციებს, რომლებიც აუცილებელია თანამედროვე ბიზნესგარემოსთვის და რომელთა გამოყენება შეიძლება სხვადასხვა დონეზე, სტრატეგიების შესაბამისად.³

IT გამოყენება საშუალებას იძლევა რადიკალურად შეიცვალოს მართვის სტილი და

თვით ბიზნესპროცესები, მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდეს კომპანიის საქმიანობის ძირითადი მაჩვენებლები. ბიზნესის მართვის წესები სწრაფად ძველდება. კომპანიები, რომლებიც ვერ ხედავენ ამ ცვლილებათა მნიშვნელობას, ჩამორჩენის რისკის წინაშე დგანან. დღეს მართვის ტრადიციული სტილი, რომელიც ხასიათდება იერარქიულობით, ხისტი სტრუქტურირებით, ცენტრალიზებით, ლოკალურობით, - იცვლება სანინაალმდეო დამახასიათებელი პრინციპებით: მოქნილი სტრუქტურებით, ოპტიმალური გლობალური დეცენტრალიზაციით, გამჭვირვალობით. ახალი ინფორმაციული ტექნოლოგიები და მათ ბაზაზე რეალიზებული საინფორმაციო სისტემები (სს) წარმოადგენენ სანარმოს ორგანიზაციული ცვლილებების მძლავრ ინსტრუმენტს. ისინი იძულებულს ხდიან ბიზნესორგანიზაციას ჩაატარონ ბიზნესპროცესების სრული რეინჟინერინგი, რათა მიაღწიონ ახალ სტრატეგიულ მიზნებს.

IT დანერგვა იწვევს სანარმოს სხვადასხვა ხარისხის ორგანიზაციულ ცვლილებას:

მინიმალურიდან - მაქსიმუმამდე. ყველაფერი დამოკიდებულია ორგანიზაციის სტრატეგიის, მისი

3 ბ. შელია. საინფორმაციო ტექნოლოგიების გლობალური შესაძლებლობები საქართველოში სასტუმრო ბიზნესის ეფექტიან განვითარებაში (დისერტაცია), ბათუმი, 2016, გვ. 17

საქმიანობის საგნობრივი არსის, ბიზნესპროცესების ქსელების განვითარების, ინფორმაციული რესურსების ინტეგრირების ხარისხზე.⁴

IT გამოყენების შედეგად მიღებული ორგანიზაციული ცვლილებების ყველაზე გავრცელებული ფორმაა ბიზნესპროცესების ავტომატიზაცია. ასეთს, პირველ რიგში,

მიეკუთვნება საფინანსო ოპერაციები და დოკუმენტბრუნვა, როგორც ორგანიზაციის

საქმიანი პროცესების ყველაზე ფორმალისტული ნაწილი. ასეთი ამოცანების ავტომატიზაცია ნაკლებად რისკიანია, მოგება კი - მაქსიმალური.

ახალი IT საბოლოოდ მოწოდებულია შეცვალოს მთელი ორგანიზაციის საქმიანობა,

მათი მიზნებისა და სტრატეგიის ტრანსფორმაციით. მაგალითად, შესაძლებელი ხდება ბაზრის ახალი სეგმენტის ათვისება, ფილიალების გახსნა (მათ შორის, საზღვარგარეთაც), სხვა კომპანიის შექენა ან პარტნიორის ორგანიზაციასთან შერწყმა. ასეთი ორგანიზაციული ცვლილებები რისკთან არის დაკავშირებული, მაგრამ სანაცვლოდ ორგანიზაცია საუკეთესო შედეგებსაც აღწევს. სანარმოს საინფორმაციო სისტემების განვითარების ძირითადი ტენდენცია დღეისთვის მდგომარეობს სს და IT ინტეგრაციაში, რომლის შედეგს წარმოადგენს მათი გამოყენების ეფექტურობა და ინვესტიციების უკუგების ზრდა.⁵

თანამედროვე პირობებში სახელმწიფო ერევა რა ეკონომიკის საქმიანობაში, იგიმიმართავს ეფექტიან ფისკალურ, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკას, რათა ქვეყანაში შექმნას ცივილიზებული ბიზნესგარემო. ზოგიერთ ქვეყანაში ბიზნესის განვითარებას ხელს უშლის მოძველებული კანონმდებლობა, პოლიტიკური სიტუაცია და არასტაბილური ეკონომიკური მდგომარეობა.

მსოფლიო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საბაზრო ეკონომიკის წარმატებით ფუნქციონირების ძირითად პირობას წარმოადგენს მცირე ბიზნესის განვითარება. ამ სფეროში მზადდება და რეალიზდება დიდი მოცულობის როგორც სანარმოდანიშნულების, ისე ფართო მოხმარების მრავალფეროვანი პროდუქცია, სრულდება სხვადასხვა სახეობის მომსახურებასთან დაკავშირებული სამუშაოები და ა.შ. მცირე მენარმეობის სფეროში დასაქმებულია მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი.⁶

დღეს დასავლეთის ქვეყნებში თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის ზეგავლენით, სულ უფრო ფართოდ ინერგება მცირე მენარმეობის

4 J.N.Rosenadau J. P. Singh. Information Technologies and Global Politics, 2002, p. 1-38

5 ბ. შელია. საინფორმაციო ტექნოლოგიების გლობალური შესაძლებლობები საქართველოში სასტუმრო ბიზნესის ეფექტიან განვითარებაში (დისერტაცია), ბათუმი, 2016, გვ. 18

6 ე. ბარათაშვილი, ნ. ბაკაშვილი, ნ. ფარესაშვილი... თანამედროვე ბიზნეს სტრატეგიები, თბ., 2011, გვ. 8

ახალი ფორმები, რაც ვლინდება შრომის ხასიათსა და ორგანიზაციაში, აგრეთვე, წარმოების ტექნიკურ აღჭურვილობაში. აღსანიშნავია საოჯახო ბიზნესის ფუნქციონირება, რომელიც მცირე ბიზნესის ერთ-ერთ გავრცელებულ სახეს წარმოადგენს.

ბიზნესის განვითარება მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული გარემოზე, ბიზნესმენის მენარმეობრივ უნარ-ჩვევებზე. მნიშვნელოვანია ქვეყანაში არსებული ფულადი და ადამიანური რესურსების და მათზე კერძო სექტორის ხელმისაწვდომობის ხარისხი. საკანონმდებლო რეგულირება შესაძლოა იყოს ლიბერალური, მაგრამ ვერ ან რთულად ხერხდებოდეს მისი ადმინისტრირება. უმუშევრობის მაღალი მაჩვენებლის ფონზე შესაძლოა იყოს საკმაოდ დაბალი მიწოდება კონკრეტული სპეციალიზაციის სამუშაო ძალის თვალსაზრისით. საქართველოში კვლავაც ნაკლებად ხდება მომხმარებელზე ორიენტირება, მენარმეები არ ფლობენ შესაბამის უნარებს, როგორ მოახდინონ სწორი კომუნიკაცია მიზნობრივ ბაზრებთან და შესაბამისად იყენენ მაღალკონკურენტუნარიანები.

ქვეყანაში არსებული ბიზნესგარემო განაპირობებს ეკონომიკის ზრდისა და კერძო სექტორის განვითარების ტემპებს. საქართველოში არსებული ეკონომიკური გარემო ყოველწლიურად ფასდება სხვადასხვა საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების მიერ. შეფასებების უკან არ დგას უშუალოდ მენარმეების მოსაზრებები და კონკრეტული პრობლემები. ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობისა და ბიზნესგარემოს შესახებ მნიშვნელოვან ინფორმაციას თავად ქართველი ბიზნესმენები ფლობენ. ეკონომიკურად აქტიური ეს ადამიანები უფრო კარგად იცნობენ და აფასებენ არსებული გარემოს სხვადასხვა მხარეს.

ქვეყნის ეკონომიკის აღმავლობისთვის საჭიროა ინვესტიციების მოზიდვა, მას კი სჭირდება შესაბამისი, ხელსაყრელი საინვესტიციო კლიმატის შექმნა. ბიზნეს-გარემოს ფორმირება საქართველოს უხდება იმ დროს, როცა მსოფლიოს პოლიტიკურ-ეკონომიკური ცხოვრება მეტად არასტაბილურია.⁷

ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ, რომ ბიზნეს-გარემოს ჩამოყალიბებაზე მოქმედებს: საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი და სხვა. ასევე ქვეყნის ბიზნეს-გარემოზე უმნიშვნელოვანესი ზეგავლენა მოახდინა მსოფლიო ფინანსურმა კრიზისმა. როგორც ვხედავთ საკმაოდ დიდი როლი აკისრია ბიზნეს-გარემოს შექმნაში ქვეყნის პოლიტიკურ სისტემას. რაც უფრო მაღალია პოლიტიკური არასტაბილურობა, მით უფრო არახელსაყრელია ქვეყანაში ბიზნეს-გარემო.

მიუხედავად ბიზნესგარემოს გაუმჯობესების ტენდენციებისა, საქართველოს ბიზნესკლიმატი კვლავაც მრავალი მნიშვნელოვანი გამოწვევის წინაშე დგას, რომელთა წარმატებით მიღწევისათვის

აუცილებელია გამართული დიალოგის პრაქტიკის დანერგვა სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის. აუცილებელია საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა და მისი მარტივად აღქმის უზურუნველყოფა. ასევე, საკმაოდ დაბალია მენარმეობრივი უნარები, რაც ბუნებრივიცაა თუ გავითვალისწინებთ, რომ ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების არსებობას არც თუ ისე ხანგრძლივი ისტორია აქვს. პრობლემატურია შრომის ბაზარი - ერთი მხრივ, მაღალია უმუშევრობის დონე, მეორე მხრივ კი, დამქირავებელს ძალიან უჭირს სასურველი კადრის მოძიება და დაქირავება. ისევ გამოცდილების, ტექნოლოგიის, საჭირო ბიზნესუნარების ან/და უბრალოდ ინფორმაციის არქონის გამო მრავალი კომპანია ვერ ახერხებს ვერც ადგილობრივ ბაზრებზე ადგილის დამკვიდრებას და, მით უმეტეს, ვერც საერთაშორისო ბაზრებზე გასვლას.⁸

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. ბარათაშვილი, ე. ბაკაშვილი, ნ. ფარესაშვილი, ნ.... თანამედროვე ბიზნეს სტრატეგიები, თბ., 2011
2. კვლევის შედეგები: ბიზნესგარემო საქართველოში, თბ., 2008
3. მეყანნიშვილი, მ. ბიზნესის სახელმწიფოს რეგულირების თავისებურებები პოსტკომუნისტურ ქვეყნებში // გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების ტენდენციები. საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციან-7 აპრილი, 2012 წელი, თბ., 2012,
4. სტურუა, თ. საინფორმაციო სისტემების დაპროექტება, თბ., 2012
5. შელია, ბ. საინფორმაციო ტექნოლოგიების გლობალური შესაძლებლობები საქართველოში სასტუმრო ბიზნესის ეფექტიან განვითარებაში (დისერტაცია), ბათუმი, 2016
6. Rosenadau, J.N.Singh, J.P. Information Technologies and Global Politics, 2002
7. <http://education.ge/index.php?do=definition/view&id=1022>

7 <http://education.ge/index.php?do=definition/view&id=1022>

8 კვლევის შედეგები: ბიზნესგარემო საქართველოში, თბ., 2008, გვ. 23